

OBSAH

Předmluva	13
I ● ÚVOD	15
1.1 Analogové počítače a automatizace	15
Hybridní počítače	17
Druhy analogových počítačů	17
Vývoj analogových počítačů	18
1.2 Jednoduchý příklad analogového výpočtu	18
1.3 Kmitočtová metoda řešení zpětnovazebních systémů	22
1.3.1 Sestrojování amplitudových a fázových charakteristik	22
1.3.2 Přenosové funkce zpětnovazebních systémů	30
1.3.3 Kritéria a podmínky stability	32
1.4 Zásady řešení tranzistorových obvodů	36
1.4.1 Symboly základních veličin tranzistorových obvodů	36
1.4.2 Přenos základních tranzistorových stupňů	37
1.4.3 Korekční obvody	43
Jednoduché stupně s pasívní impedancí mezi vstupní a výstupní svorkou	44
Pasívní korekční členy	45
Vícestupňové zpětnovazební korekční obvody	47
1.4.4 Tranzistor jako zdroj konstantního proudu	52
1.4.5 Parametry tranzistorů	53
1.4.6 Šum odporů a tranzistorů	54
1.5 Základní pojmy analogové počítačové techniky	56
A. ANALOGOVÉ A HYBRIDNÍ POČÍTAČÍ PRVKY	59
II ● POČÍTAČÍ ZESILOVAČE	59
2.1 Vytváření lineárních operací s počítačemi zesilovači	59
2.1.1 Ideální počítač zesilovač s jednoduchým vstupem	60
Základní zapojení počítačového zesilovače	61
Vytváření složitějších operací	65
Použití počítačových zesilovačů v měřicích přístrojích	68
2.1.2 Ideální rozdílový počítač zesilovač	75
Základní operace vytvářené s ideálním rozdílovým počítačem zesilovačem	77
Příklady dalších zapojení	79

2.1.3	Vlastnosti reálných počítačích zesilovačů	84
	Reálný počítač zesilovač s jednoduchým vstupem	85
	Reálný rozdílový počítač zesilovač	93
2.2	Přímo vázané počítač zesilovače	98
2.2.1	Příklad podrobné analýzy aktivní části přímo vázaného rozdílového zesilovače	99
	Stejnoseměrný obvod aktivní části	99
	Stejnoseměrné zesílení	103
	Závislost zesílení na kmitočtu	104
	Rušivé vstupní signály	107
	Přenosové vlastnosti celého počítač zesilovače	109
2.2.2	Variety zapojení rozdílových zesilovačů	113
	Rozdílový zesilovač s tranzistory $n-p-n$ a $p-n-p$	113
	Variety koncových částí	115
	Jištění koncového stupně	122
	Zpětnovazební potlačování vlivu součtového signálu	122
	Úprava dynamických vlastností aktivní části	124
2.2.3	Rozdílové počítač zesilovače řešené technikou integrovaných obvodů	125
2.2.4	Širokopásmové rozdílové zesilovače	137
	Zesilovače s omezeným počtem stupňů	138
	Zesilovače s paralelními zesilovacími kanály	139
2.2.5	Přímo vázané počítač zesilovače se sníženým vstupním proudem a zvýšenou vstupní impedancí	144
2.3	Modulační počítač zesilovače	146
2.3.1	Analýza modulačního počítač zesilovače	147
	Přenosové konstanty spínacího modulátoru a demodulátoru	148
	Analýza st zesilovače	150
	Přenosy vnější smyčky	152
2.3.2	Modulátory a demodulátory	153
	Kontaktní modulátory	153
	Modulátory s tranzistory řízenými polem	154
	Fotoelektrické modulátory	156
	Tranzistorové modulátory	156
	Kapacitní modulátory	156
	Demodulátory	157
2.3.3	Střídavé zesilovače	157
2.3.4	Variety sestav modulačních zesilovačů	158
2.3.5	Generátory modulačních napětí	159
2.4	Počítač zesilovače s automatickým nulováním	161
2.4.1	Podrobná analýza činnosti aktivní části automaticky nulovaného počítač zesilovače	163
	Popis činnosti	164
	Přenosová funkce aktivní části	164
	Přenos typických zapojení počítač zesilovače	169
	Rušivé signály	170
	Filtrační obvody	170
2.4.2	Jednoduché variety zapojení automaticky nulovaných počítačích zesilovačů	173
2.4.3	Automaticky nulované počítač zesilovače s širokým pásmem zesílení	180
2.5	Počítač, parazitní a korekční impedance a pomocné obvody	187
2.5.1	Počítač odpory	188

2.5.2	Počítací kondenzátory	190
2.5.3	Korekční impedance	192
	Chyby sčítačky a integrátoru při přenosu sinusových napětí	192
	Kruhová zkouška	194
	Korekce vlivu velké kapacitní a indukční zátěže	197
2.5.4	Korekce rušivých signálů u_d a i_d	199
2.5.5	Omezovače rozsahu výstupních napětí	201
2.6	Zásady zapojování, napájení, zemnění a mechanická konstrukce	202
2.6.1	Zemnění	202
2.6.2	Napájecí zdroje	202
2.6.3	Konstrukční řešení	204
III	● PASÍVNÍ POČÍTAČÍ PRVKY	205
3.1	Sčítací obvody	205
3.1.1	Jednoduchý sčítací mnohopól	205
3.1.2	Vliv nepřesnosti sčítacích odporů	207
3.1.3	Sčítání napětí spojením do série	208
3.1.4	Symetrické sčítací mnohopóly	208
3.1.5	Symetrický sčítací prvek pro větší počet výstupních napětí	213
3.1.6	Symetrický sčítací mnohopól s konstantními vstupními i výstupními odpory	214
3.1.7	Obecný případ symetrického mnohopólu	215
3.1.8	Přesnost odporů sčítacích symetrických obvodů	216
3.2	Pasívní elektrické obvody pro integraci a derivaci	218
3.3	Počítací potenciometry	219
3.3.1	Konstrukce počítacích potenciometrů	220
3.3.2	Základní charakteristiky potenciometru	222
3.3.3	Šum potenciometru	223
3.3.4	Výstupní odpor potenciometru	224
3.3.5	Zatížený potenciometr	225
3.3.6	Vytváření funkčních závislostí na lineárním potenciometru	226
3.3.7	Lineární potenciometr s odbočkami a bočníky	228
3.3.8	Potenciometry pro trigonometrické funkce	229
3.3.9	Přesnost potenciometru, napájeného střídavým napětím	230
3.4	Počítací prvky, složené z proměnných odporů	232
3.4.1	Články s konstantním vstupním i výstupním odporem	234
3.4.2	Článek pro symetrické napětí	236
3.5	Počítací prvky pro střídavou počítací síť	238
3.5.1	Sčítání střídavých napětí	238
3.5.2	Kapacitní sčítací prvky	239
3.5.3	Rozkladač (rezolver)	241
3.5.4	Linvar (induktivní potenciometr)	246
3.5.5	Počítací autotransformátor	247
3.5.6	Autotransformátor s odbočkami a interpolací výstupního napětí po- mocí linvaru	248
3.5.7	Kapacitní počítací prvky	250
3.5.8	Laděný kapacitní počítací prvek	251
3.5.9	Integrace střídavého napětí	253

3.5.10	Důsledky omezeného frekvenčního rozsahu střídavých zesilovačů a střídavých počítačích prvků	255
3.5.11	Zesilovače střídavého napětí	256
IV ●	ELEKTROMECHANICKÉ, SERVOMECHANICKÉ A MECHANICKÉ POČÍTAČÍ PRVKY	259
4.1	Tachogenerátory	259
4.1.1	Tachodynamo	259
4.1.2	Střídavý tachogenerátor	261
4.2	Počítači servomechanismus	262
4.2.1	Základní funkce	262
4.2.2	Korekční obvody stejnosměrných servomechanismů	263
4.2.3	Návrh počítačíservomechanismu	266
4.2.4	Chyby počítačíservomechanismu	269
4.3	Servomechanická počítačís zařízení	272
4.3.1	Servonásobička	272
4.3.2	Sledovač křivek	273
4.3.3	Servomechanický integrátor	274
4.4	Mechanické počítačís prvky	275
4.4.1	Mechanické diferenciály	275
4.4.2	Mechanický integrátor	276
4.4.3	Třírozměrné funkční těleso	278
4.5	Elektromechanické generátory funkcí dvou proměnných	278
4.5.1	Generátor funkce dvou proměnných používající ekvipotenciálních čar	278
4.5.2	Generátor funkce dvou proměnných používající nelineárních potenciometrů	279
4.5.3	Aproximace funkcí součtem součinů jednotlivých proměnných	279
4.6	Dodatek — základní principy teorie servomechanismu	280
V ●	NELINEÁRNÍ POČÍTAČÍ OBVODY	286
5.1	Využití prvků s přirozenou funkční závislostí	286
5.1.1	Násobičky založené na Hallově jevu (Hallový násobičky)	287
	Jednoduchá Hallova násobička	288
	Zpětnovazební Hallova násobička	289
	Zesilovač s proudovou zpětnou vazbou a induktivní zátěží	291
5.1.2	Varistorové funkční generátory	294
5.1.3	Logaritmické funkční generátory a násobičky	298
	Jednoduché logaritmické násobičky a děličky	301
	Logaritmické zesilovače	303
	Logaritmické násobičky a děličky	308
5.2	Komparátory, spínače a přepínače	311
5.2.1	Komparátory	311
5.2.2	Spínací prvky	315

Diody	316
Bipolární tranzistory	316
Tranzistory řízené polem	317
5.2.3 Diodové můstky	318
5.2.4 Tranzistorové spínače a přepínače	321
5.2.5 Příklady nelineárních obvodů s komparátory a přepínači	322
5.3 Aproximace funkčních závislostí lomenými čarami	324
5.3.1 Základní diodové omezovače	325
5.3.2 Spojení diodového omezovače s počítačím zesilovačem	327
5.3.3 Zlepšené omezovací obvody	330
5.3.4 Přehled typických nelinearit	333
5.3.5 Dynamické vlastnosti diodových omezovačů	335
5.3.6 Tranzistorové omezovače	337
5.3.7 Nastavitelné funkční generátory	337
5.3.8 Zásady syntézy pevně zapojených diodových generátorů	341
5.3.9 Diodové generátory funkcí dvou i více proměnných	347
5.3.10 Diodové násobičky	348
5.4 Násobičky s nosnou vlnou	352
5.4.1 Pulsní násobičky	352
Principy šířkové a amplitudové modulace pravouhlé vlny	352
Aktivní dolnoproputné filtry	357
Přesné pulsní násobičky	359
Jednoduché pulsní násobičky	360
5.4.2 Kvadratické násobičky s trojúhelníkovou vlnou	363
5.4.3 Násobičky založené na dvojí modulaci sinusové vlny	365
5.5 Obrazkově nelineární prvky	367
5.5.1 Obrazkové generátory funkčních závislostí	367
5.5.2 Obrazková násobička s elektrostatickým a elektromagnetickým vychylováním paprsků	369
5.5.3 Obrazková násobička s kruhovým paprskem	370
VI ● ČÍSLICOVÉ A KOMBINOVANÉ PRVKY HYBRIDNÍCH POČÍTAČŮ	371
6.1 Úvod	371
6.2 Logické funkce a logické obvody	372
6.3 Paměťové prvky	377
6.3.1 Čítače	381
6.3.2 Monostabilní klopný obvod	382
6.4 Převodníky analogově-číslicové a číslicově-analogové	383
6.4.1 Převodník číslo—napětí	383
6.4.2 Převodníky napětí—číslo	385
6.4.3 Porovnávací převodník	386
6.4.4 Převodníky typu hřídel—číslo	388
6.4.5 Kód se změnou v jednom řádu (Grayův kód)	389
6.4.6 Odstranění neurčitosti čtení zdvojením kontaktů	391
6.4.7 Kontaktní a fotoelektrické převodníky	392
6.4.8 Převodníky s čítačem	394
6.4.9 Převodníky číslo—hřídel	395

6.5	Hybridní počítačící prvky	396
6.5.1	Generování funkcí pomocí číslicové paměti	396
6.5.2	Kombinované analogově-číslicové počítačící prvky	397
B.	ANALOGOVÉ POČÍTAČÍ SYSTÉMY	399
VII ●	VYTVÁŘENÍ POČÍTAČÍCH SÍTÍ	399
7.1	Spojování počítačících prvků do počítačících řetězců a počítačících sítí	399
7.1.1	Úvod	399
7.1.2	Klasifikace počítačících prvků	400
7.2	Lineární diferenciální rovnice	404
7.2.1	Homogenní diferenciální rovnice s konstantními koeficienty	404
7.2.2	Nehomogenní lineární diferenciální rovnice s konstantními koeficienty	404
7.2.3	Systém lineárních diferenciálních rovnic	407
7.2.4	Lineární diferenciální rovnice s proměnnými koeficienty a nelineární diferenciální rovnice	409
7.3	Řešení nelineárních rovnic s použitím servomechanismů	410
7.3.1	Implicitní funkce jedné proměnné	410
7.3.2	Řešení soustavy nelineárních rovnic s užitím servomechanismů	414
7.4	Měřítka	415
7.4.1	Amplitudová měřítka	415
7.4.2	Časové měřítka	416
7.5	Můstková zapojení	417
7.6	Mnohofázové střídavé počítačící sítě	419
7.6.1	Součet a součin dvojrozměrných vektorů	420
7.6.2	Realizace výsledného vektoru	421
7.7	Modelování dopravního zpoždění	423
7.7.1	Paděho aproximace	423
7.7.2	Dopravní zpoždění modelované kondenzátorovou pamětí	425
7.7.3	Modelování dopravního zpoždění s použitím magnetické páskové paměti	427
7.8	Řešení diferenčních rovnic a impulsních řídicích soustav	427
7.8.1	Diferenční rovnice	427
	Modelování impulsních řídicích soustav	429
7.9	Metody řešení, používající opakovaných cyklů simulace	431
7.9.1	Iterace	431
7.10.	Řešení parciálních diferenciálních rovnic	433
7.11	Řešení lineárních algebraických rovnic	434
7.11.1	Řešení lineárních algebraických rovnic na univerzálním analogovém počítači	434

7.11.2	Řešení soustavy lineárních rovnic s komplexními koeficienty . . .	437
7.11.3	Přesnost řešení	438
7.12	Řešení kořenů algebraických rovnic	440
7.12.1	Řešení kořenů algebraických rovnic na univerzálním analogovém počítači	440
7.12.2	Jednoúčelové analogové počítače pro řešení kořenů algebraických rovnic	441
7.13	Řešení korelačních funkcí.	450
7.14	Přesnost analogového výpočtu	450
	Odhad přesnosti.	453
7.15	Příklady analogových počítačích sítí	454
VIII ● POMOCNÉ OBVODY		462
8.1	Prostředky k řízení a kontrole výpočtu.	462
8.1.1	Úplná zapojení vnějšího obvodu počítačích zesilovačů	463
	Příprava k výpočtu.	464
	Výpočtové režimy	465
	Kontrolní režimy.	468
8.1.2	Integrační zesilovače s elektronickým ovládním	471
	Univerzální integrační zesilovač s elektronickým řízením	471
	Vzorkovací zesilovače a integrační zesilovače se zrychleným zadáváním počátečních podmínek	474
8.1.3	Prostředky k časovému řízení výpočtových režimů	480
	Analogové časové systémy.	480
	Číslicové časové systémy	482
8.2	Prostředky k nastavení parametrů počítačích sítí	485
8.2.1	Nastavování potenciometrů	485
8.2.2	Servomechanické nastavování	486
8.2.3	Normálové potenciometry	490
8.2.4	Adresové systémy	493
8.2.5	Číslicové potenciometry	493
8.3	Prostředky k zapojení úlohy	495
8.3.1	Výměnné programové desky	496
8.3.2	Systémy automatického záznamu a kontroly zapojení programové desky	497
8.3.3	Výměnné impedanční jednotky.	498
8.4	Generátory vstupních signálů	498
8.4.1	Generátory sinusových napětí	499
8.4.2	Generátory vln nesinusového průběhu.	502
8.4.3	Univerzální generátor periodických napětí	503
8.4.4	Šumové generátory	506
	Modulační šumové generátory	507
	Aktivní pásmové propusti	510
	Generátor náhodných procesů	511
8.5	Prostředky k měření, indikaci a záznamu výsledků výpočtů	513
8.5.1	Galvanometrické zapisovače	515

8.5.2	Servomechanické zapisovače	518
8.5.3	Souřadnicové zapisovače	521
8.6	Stabilizátory ss napětí	524
8.6.1	Dvojice stabilizátorů pro napájení počítačích zesilovačů	524
8.6.2	Stabilizátory počítačích napětí	527
IX	● ANALOGOVÉ A HYBRIDNÍ POČÍTAČE	529
9.1	Elektronické univerzální analogové počítače	529
9.1.1	Malé univerzální analogové počítače	535
9.1.2	Iterační počítače	546
9.1.3	Univerzální analogové počítače středního a velkého rozsahu	551
9.2	Univerzální hybridní výpočtové systémy	554
9.3	Odporové počítací sítě pro řešení parciálních diferenciálních rovnic	556
9.4	Jednouúčelové analogové počítače	560
9.5	Číslicový diferenciální analyzátor	561
	Literatura	566
	Rejstřík	570